

Biskop Atle Sommerfeldt:

VISITASPREKEN HOVIN KIRKE

Maria budskapsdag, 13. mars 2016

1 Sam 1,21-28; Apg 16,12-15; Luk 1,39-45

Tenåringsjenter som Maria levde under strenge regler og hadde klart definerte roller i Nasaret for 2000 år siden. Forventingene fra omgivelsene var sterke. Hun skulle tjene innenfor husets fire vegger inntil hun ble gammel nok til å flytte sammen med den mannen foreldrene hadde bestemt å gifte henne bort til. Hun skulle ikke bevege seg utenfor huset alene, og langt mindre foreta reiser til andre landsbyer på egen hånd. Selv om hun kunne lytte til fortellinger fra folkets historie om sterke kvinner med særlige gudsrelasjoner, var slike ikke vanlig og heller ikke vel ansett. I det samfunnet Maria levde var tilhørighet til slekten og de eldgamle stammene helt vesentlig for identitet og sosial status, og både kvinner og menn ble verdsatt etter slektens rang i samfunnet. Maria gis ingen presis og selvstendig familietilknytning, annet enn at hun er en slektning av Elisabeth.

Elisabeth var en voksen kvinne, gift med en betydningsfull prest og tilhørte selv Aronslekten. Religionsutøvelsens kjerne var å søke Guds nåde gjennom offertjenesten i tempelet. Den var forbeholdt menn knyttet til Arons etterkommere. Prestene ofret til Gud på vegne av folket. Det ga Aronslekten en sterk sosial posisjon i samfunnet og gjorde ekteparet til en del av makteliten.

Møtet mellom Maria og Elisabeth finner sted fordi Gud gjennom engelen Gabriel har grepet direkte inn i livene deres. Men håndteringen av møtet med Guds sendebud er svært forskjellig. Elisabeths mann, presten Sakarja, har ikke tillit til Gabriels budskap om at Gud selv skal sørge for at Elisabeth - som Sara, Abrahams kone - skal kunne bli gravid. Som Sara var Elisabeth for gammel til å få barn. I samtiden ble det oppfattet som en straff fra Gud, selv om ingen satte spørsmålsteget ved deres fromhet. Omgivelsenes sosiale press og forventninger ikledd religiøs retorikk, holdt ekteparet fanget. Elisabeths mange bønner og Sakarjas utallige ofringer hadde ikke blitt oppfylt.

Presten var vant til å oppnå Guds nåde gjennom ofringer han selv utførte. Nå fortalte Gabriel at de skulle motta Guds nåde gjennom Guds handling, uavhengig av offergavene. Et slikt Gudsbilde hadde ikke Sakarja tillit til. Hans mistillit gjorde den mektige presten stum, og han kunne derfor ikke lenger være en del av offertjenesten i tempelet. Men Guds nåde var ikke avhengig av Sakarjas offertjeneste, den viste seg i Elisabeths graviditet.

I Johannesevangeliet hører vi at Ordet ble menneske, men at hans egne ikke tok imot ham. Lukas uttrykker det samme som Johannes i fortellingen om de to kvinnene, Elisabeth og Maria. Elisabeth og Sakarja er den gamle tid og den gamle religionsutøvelsen der menneskets streben etter å finne nåde hos Gud og mennesker, skjedde med ofringer i et tempel i en hellig by.

Marias møte med Gabriel er annerledes. Og budskapet er forskjellig. Mens Elisabeth ved Guds handling fikk oppfylt sine bønner gjennom et langt liv om å kunne føre slekten videre, møtte Gabriel Maria med budskapet om at Guds nåde skaper en ny fremtid for folket og alle folkeslag. Kanskje var det derfor Maria reagerte så annerledes enn Elisabeth da graviditeten ble bekreftet.

Da Elisabeth oppdaget sin graviditet holdt hun seg bort fra folk i fem måneder. Da Maria oppdager sin graviditet, brøt hun ut av alle forventninger og krav til en tenåringsjente. Tilliten til Guds løfte gjorde henne i stand til å reise alene i fire dager fra Nasaret, opp i fjellene ved Jerusalem, til Elisabeth, og møte Elisabeth som en likeverdige kvinne på tross av forskjellen i alder og sosial status. Tilliten til Guds nåde frigjorde henne fra omgivelsenes forventninger.

Møtet mellom Maria og Elisabeth sprengte i stykker den gamle tids religion knyttet til tempelet og den mannlige presteslektens makthegemoni. Den hellige ånd, tilstede ved skapelsens morgen, gav Elisabeth visdom til å forstå fosterets sparking i magen. Guds Ånd var ikke bundet verken til tempelet, ofringer eller de mannlige prestene. I den nye tid myndiggjøres hele Guds mangfoldige folk. Elisabeth forsto at den gangen var fosterets sparking en hyllest til barnet Maria bar. Elisabeth bekjenner at barnet Maria bar er hele menneskeslektens Herre. Han skulle vise verden hvordan Gud er og lede menneskeheten gjennom liv og død inn til Guds evighet.

Møtet i fjellene utenfor Jerusalem var møtet mellom den gamle og den nye tid. Men den gamle tid er ikke begrenset til det gamle Israel før år null, som Elisabeth tilhører. Den gamle tid er menneskets naturlige adferd i dødens skygge med strevet etter å få anerkjennelse fra omverdenen og forsøkene på å komme inn til Gud ved religiøse handlinger og moralsk opptreden.

Maria er den nye tid som sprenger alt hva menneskets religiøse lengsel kan forestille seg og utrette. I den nye tid er det Gud som kommer til alle slags mennesker og skaper et nådens fellesskap av alle folkeslag og alle slags folk. I den nye tid er ikke etnisitet og slekt og kjønn grunnlaget for det nye folkets fellesskap, heller ikke prestasjoner og oppfyllelse av forventningspress fra alle som vil holde andre mennesker fanget i sosiale og religiøse konvensjoner og korrekt opptreden. I den nye tid er det Marias barn som er fellesskapets grunn.

Den hellige ånd gjorde det mulig for Elisabeth å gjenkjenne den nye tid i Marias foster. I 2000 år har Den hellige ånd virket i menneskenes verden for å skape rom som mennesker kan gå inn og finne nåde fra alle forventningene som holder mennesker fanget.

Tenåringsjentene i Ullensaker holdes ikke lenger innomhus og slekten lover dem ikke bort til menn de skal gifte seg med. Men våre tenåringer, av begge kjønn, lever i andre slags lenker omverdenen påfører dem. I verdens beste land å leve i er det *for* mange av oss, og slett ikke

bare tenåringer, som ikke finner et nådens rom som bekrefter menneskeverdet uavhengig av det vi gjør og presterer.

Maria viser oss nådens virkelighet. Hun velges ut av Gud helt uavhengig av sine egne prestasjoner og på tvers av alle forventninger om hvor folkets frigjører skulle komme fra. Hennes tillit til ordet om Guds nåde gjorde henne i stand til å bryte lenkene og reise til Elisabeth som et selvstendig og oppreist menneske, på tross av en svært krevende livssituasjon som ugift og gravid utenfor ekteskap og forpliktelsen til Josef. Det var ikke omgivelsene som gjorde Maria til et oppreist menneske. Det var Guds nåde som ga henne frihet og livskraft. Maria er den første av uendelig mange som i den nye tid har opplevd og opplever Guds nådes frigjørende kraft fra forventninger, fordommer, undertrykkelse og utestengelse.

Den hellige ånd utruker også oss til å gjenkjenne Marias barn - den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus - i tegnene, og ordene knyttet til dem, i vannet, brødet og vinen. Dåpens vandring er en reise med Jesus Kristus gjennom død til liv. I nattverden får vi bekreftet at barnet i Marias mage kommer til oss og tar imot oss slik vi er, og gir oss tilgivelse for våre svik og styrke til å leve. I kirkerommene der disse hellige møtene finner sted, hersker Den høyeste med nåde. I disse hellige handlinger veileder Den hellige ånd oss til i glimt å se at Guds fremtid tilstede her hos oss.

I dåpen og nattverdets handlinger blir vi en del av den korsfestede og oppstandne i verden. Vi er, som Maria, bærere av den korsfestede og oppstandne i våre egne kropper. Det gir oss frimodighet til en reise i stillhet innover i oss selv for å gjenfinne Kristus i oss. Og det åpner våre blinde øyne slik at vi kan se Kristus i andre mennesker og særlig i dem som lider.

Elisabeth priser Maria salig fordi hun hadde tillit til Guds nåde. Det er denne tilliten som er innersiden i den kristen troen. Det er ikke et sett av meninger eller et livssyn eller et system av forklaringer på alle verdens store og små spørsmål.

Maria er kirkens fremste forbilde som den første troende, hun som viste tillit til at Guds nåde ville bære hennes fremtid.

Ære være Faderen, Sønnen og Den hellige ånd, som var og er og bli en sann Gud fra evighet og til evighet. Amen.